

Apis mellifera iberiensis ofrecéndonos un amplo abano de variabilidade. Como características desexables a manter nas nosas colonias atopamos a mansedume, baixa tendencia á enxamía, resistencia a enfermidades e a alta produtividade dos principais produtos obtidos da colmea.

01

Enxames naturais

02

Raíñas

03

Núcleos ou paquetes de abellas

04

Escoller e dividir colmeas do noso apiario

01

Recollida enxames naturais

Recoller enxames naturais é un método de multiplicación de colonias, pero debemos actuar con **precaución**.

Debemos ter en conta unha serie de puntos clave para determinar o seu manexo:

- Posiblemente proveñan de colonias con alta propensión xenética á enxamía, polo que estamos multiplicando unha característica xenética desfavorable produtivamente.
- A enxamía pode deberse a unha alta infestación de Varroa. É preciso realizar unha testaxe de carga de varroa e/ou realizar un tratamento contra ela aproveitando a carencia de cría.
- É importante facer unha observación visual da colonia, prestando atención ás coloracións de obreiras e a raíña para así tentar identificar posibles patróns de coloración que nos indiquen razas foráneas.

En definitiva, **é importante realizar un seguimento del para evitar posibles futuros problemas**. Pode ser interesante, si nolo podemos permitir, contar cun apiario separado destinado a establecer enxames e incluso núcleos de fora da explotación para tentar evitar contaminacións mentres se lle fai o seguimento.

02

Adquisición de raíñas

a. Celas reais:

- A súa porcentaxe de aceptación pode ser a máis elevada.
- Require maior precisión e coordinación para realizar a orfandade e así pode facer a súa introdución.
- Ó obter celas reais tampouco podemos comprobar a calidade morfolóxica desa raíña.

b. Raíñas virxes:

- Pódese comprobar a calidade morfolóxica da raíña (vigor, ás ben despregadas, patas sen defectos, coloración...).

Tanto para raíñas virxe como no caso de celas reais, os abázaros para a fecundación serán das nosas colonias e das colmeas da nosa contorna. En ambos casos a posta de ovos demora un mínimo duns 10-15 días en condicións óptimas de fecundación.

c. Raíñas fecundadas:

- Ofrece unhas condicións máis vantaxosas para a produtividade debido a que a postura é practicamente inmediata trala aceptación da raíña na colonia.

Neste caso tanto a xenética materna como as paternas proveñen do criador de raíñas. A raíña fecundada preferentemente deberá estar madura e con comprobación de calidade de posta, evitando problemas no futuro.

Recomendacións:

É importante tentar **coñecer o criador para obter raíñas de boa calidade tanto xenética como morfolóxica.**

É recomendable que se marquen todas as raíñas do apiario, propias ou mercadas, para así poder realizar un mellor seguimento delas.

Tentar traballar con raíñas da subespecie propia do país.

03

Adquisición de núcleos ou paquetes de abellas

Debemos diferenciarlos dos denominados enxames, debido a que un enxame é o recollido mediante o proceso de división natural da colmea, mentres que o núcleo debe estar conformado totalmente polo apicultor e debe consistir, por norma xeral, en:

- 2 cadros de reservas, mel e pole.
- 3 cadros con posta e cría.
- A raíña debe ser do mesmo ano e correctamente fecundada.
- Os 5 cadros deben estar cubertos por abellas de diferentes idades.
- As ceras serán preferentemente novas.

É interesante que podamos revisar o estado dos núcleos antes de transportalos á nosa explotación para ver se teñen as características sanitarias e biolóxicas que buscamos e acordamos.

Unha variante ós núcleos son os paquetes de abellas. Estes consisten en aproximadamente 1,5 kg de abellas e unha raíña, que pode ser virxe ou fecundada, coa diferenza de que neste caso están espidas (sen cadros de reservas nin de cría).

*** En calquera destes casos de obter material xenético fóra da propia explotación, se recomenda traballar con abella local, e canto máis próxima xeograficamente mellor para evitar contaminacións tanto xenéticas como infecciosas.**

04

Escoller e dividir colmeas do noso apiario: Características a buscar

A opción máis económica para a multiplicación e a mellora do noso apiario é mediante a selección das nosas mellores colmeas para reproducir.

As características a escoller serán determinadas polo propio apicultor como para a mellora da produtividade da colonia, a resistencia a enfermidades ou unha baixa tendencia a enxamía. Tamén outras como a mansedume, a realización de arco de alimento ou unha boa capacidade de invernada.

A. Resistencia a enfermidades:

Deberemos prestar especial atención a aquelas colonias que manteñen sempre os fondos máis limpos ou as que eliminan poles e ceras con mofo, así como aquelas que retiren con maior axilidade os papeis ou plásticos de alimentos.

Estes comportamentos poden indicarnos que estas son máis limpas, o que está directamente relacionado con unha menor expresión de enfermidades.

B. Baixa tendencia á enxamía:

A nosa subespecie de abellas presenta por regra xeral unha alta tendencia natural a enxamear.

Debemos reproducir aquelas colonias que manteñen gran poboación sen enxamear durante a tempada e incluso en varias tempadas, mantendo a mesma nai.

C. Mansedume:

É convinte diferenciar as colmeas que presentan unha maior agresividade, nerviosismos xeral e persecución, fronte ás que mostran máis tranquilas e que se manteñen máis sobre os cadros que voando para así determinar as que queremos reproducir.

É importante que se faga a revisión do apiario completo xa que o temperamento depende fortemente tamén de factores externos como os ventos predominantes ou os fluxos de néctar.

D. Arco de alimento:

A presenza dun arco de alimento que rodea a cría, normalmente relacionase cunha mellor capacidade de invernada e cunha mellor alimentación en condicións climáticas adversas, xa que en épocas frías ou de chuvias sempre é máis favorable para a colonia de abellas ter o alimento o máis preto posible da cría, favorecendo unha mellor nutrición desta.

E. Produtividade:

Escoller simplemente as colonias máis produtivas pode ser un erro, xa que aínda que pareza moi obxectivo medir os quilos de mel de cada colonia, estes poden verse determinados por gran cantidade de factores non relacionados coa xenética como son:

- O estado inicial da colonia
- A idade da raíña
- A enxameazón.
- A calidade de cera que teña esa colonia
- A carga de Varroa
- As horas de sol no apiario
- A deriva de pecoradoras entre colmeas

E soamente con rexistros moi fiables de todos estes parámetros e por comparación poderemos determinar que unha colonia é máis produtiva por parte da xenética.

O abano de caracteres seleccionables é maior, pero neste manual centrámonos nos que consideramos teñen maior impacto

¿Unha vez escollidas, como reproducimos as colonias favorables?

A maneira máis estendida de reproducir colonias é a cría de raíñas, que se pode conseguir mediante a división simple ou mediante cría de raíñas comercial. Para criar raíñas de calidade debe haber boas condicións ambientais que proporcionarán boa alimentación, temperatura e humidade. Así como colonias fortes, con bo desenvolvemento e gran cantidade de abellas para aproveitar as condicións favorables e ofrecer un coidado correcto do niño de cría e das larvas que serán raíñas.

A. Cría de raíñas comercial:

De xeito xeral, para este método precisamos unha colonia orfa que criará raíñas a partir de larvas que os apicultores lle ofrecemos nun cadro específico con cúpulas para ese fin, denominado cadro técnico. As larvas proceden de colonias escollidas polo seu bo desempeño e son transferidas a ese cadro técnico mediante un proceso denominado traslarve.

B. Cría de raíñas mediante división:

Dividir sempre as colonias en tempada de enxameazón natural, o que de forma xeral podemos determinar con:

- ✓ Floración apícola abundante.
- ✓ Estabilidade climática con temperaturas cálidas.
- ✓ Meses de marzo a maio en zona costeira e de abril a xuño nas zonas de montaña (debido á inestabilidade climática dos últimos anos estes períodos estanse vendo moi afectados, o que repercute tamén de xeito negativo á reprodución natural das abellas).

Existen moitos tipos, dende desfacer as realeiras da colonia altamente enxameadora e introducir cría viable para criar raíñas de colonias escollidas, ou dividir buscando a raíña.

Sempre que sexa posible, deixar soamente na colonia criadora o cadro coas larvas destinadas a futuras raíñas para que as nutrices teñan a menor cría posible que alimentar. Tentar ter sempre as colonias adecuadas ó espazo que ocupan as abellas.

custo/beneficio para apicultores de calquera tipo.

Outras recomendacións:

- Utilizar como colmeas xeradoras de realeiras colonias fortes e sas que expresen caracteres desfavorables (alta tendencia a enxamear, moi agresiva...) realizando a orfandade mediante a eliminación da raíña. Deste xeito evitamos que esa raíña siga reproducindo as características desfavorables tanto por vía de raíñas fillas como de abázcaros fillos. Eliminar esas raíñas e cambialas por outras, con mellores desempeños, sempre é algo a realizar para a mellora do apiario.
- Realizar cría de abázcaros de colmeas con condicións favorables para que fecunden as raíñas virxes, sendo este un procedemento tecnicamente máis sinxelo que a cría de raíñas.
- Tentar evitar consanguinidade.
- Canto maior sexa a mostra para selección, mellores resultados podemos obter. Pode ser interesante o traballo cooperativo de varios apicultores da mesma zona xeográfica, xa que compartirán material xenético aínda que non queiran, debido a como se produce a fecundación das raíñas.

Esta guía foi elaborada a partir das accións levadas a cabo no proxecto SOSTAPICOLA "Mellora da sustentabilidade apícola mediante o uso de novas tecnoloxías e a conservación da abella local", FEADER 2022/037B